

SWAPY

aneb Jak obměnit šatník a neutratit skoro nic

Známe to všichni. Šatník přetéká oblečením, stále však máme pocit, že to není dost. Nechtěné dárky uschováme s vidinou, že se jednou budou hodit, byť si na ně léta nevzpomeneme. Řešením, jak vyřadit nejenom oděvy a zároveň udělat radost ostatním i sám sobě, mohou být swapy – organizované výměny starých, ale kvalitních věcí za jiné.

Kristýna Skalníková

„Tyhle boty jsou stvořené k chůzi a přesně to taky budou dělat,“ zpívá mi do sluchátek Nancy Sinatra, když vykračuji na víkendový swap v Zadní Třebani na Berounsku. Ačkoli zpěvačka v hitu z roku 1965 vypráví o nevěrném muži, jeho text najednou chápu docela jinak. Nač vyhazovat hezkou a neponičenou obuv, která se mi okoukala, ale

mohla by se líbit někomu jinému? Nemí lepší ji poslat dál?

U kulturního domu, kde se swap o nedělním odpoledni koná, postává chvíli před zahájením několik nedočkavců. Většina výměnných akcí má stanovená pravidla ohledně počtu přinesených i možných odnesených kusů a také vstupné, obvykle 80 až 200 Kč. Zrovna ten-

to je zcela neomezený a bezplatný, čehož, soudě podle obřích napěchovaných tašek, příchozí využili a řádně vytřídili svůj majetek. Všechno na příjmu ale musí být čisté a nepoškozené.

Helena ze sousedních Řevnic v rukou nic nenese, svůj příspěvek už odevzdala pořadatelům. „Ráno jsem zahlédla plakát na nádraží, tak jsem si řekla, že se

zajdu podívat,“ vypráví, jak se sem spontánně vydala. Vzala s sebou pár bot a spojila to s pětilokometrovou procházkou. Sama pro sebe prý na swapu nic nehledá, to jen kdyby ji něco zajímavého bouchlo do očí.

Zanedlouho se otevírají dveře společenského středobodu tisícové obce a zájemci vcházejí dovnitř. Hlavní sál je obložený

stoly s již vytříděným oblečením, které sem místní nanosili během předešlých dní na základě zveřejněné výzvy.

Bunda po sousedovi

Hned u vstupu po levé straně probíhá sběr dalších příspěvků, na pravé stojí stánek s občerstvením. Zkušební kabinky jsou improvizované, umístěné za závěsy upevněnými mezi sloupy. Troufají si tam pouze ženy, ačkoli na swap s partnerkami dorazilo i pár poněkud otrávených mužů.

S nabranými úlovkami se tu před zrcadlem střídám s ostřílenou swaperkou Kateřinou, která se převléká rychlostí blesku a zřejmě si na každý kus dokáže udělat názor během mikrosekundy, co ho má na sobě. Přijela z padesát kilometrů vzdálených pražských Klánovic za kamarádkou, která akci uspořádala.

Swap je o přenastavení mysli.

Měli bychom mít radost, že se naše oblečení dál využívá
ELIŠKA MAŘÍKOVÁ

„Dnes máme všeho nadbytek a vyhazovat zachovalé kousky je přece jenom škoda. Co si budem povídat, prodávat je, to je pakárna. Než je člověk nafotí, inzeruje na internetu, je to na dlouho,“ objasňuje, proč si oblíbila swapy.

Nosit oděvy z druhé ruky se rozhodně neštítí. „Takhle mám jistotu, že jsou aspoň dvacetkrát vyprané a zbavené chemických barvicích látek,“ navazuje. Na swapu ostatně není výjimkou nové oblečení ještě s visačkou z obchodu.

Hana, kterou potkávám u jediného stojanu s pánskými svršky, kde pro přítele našla kostkovanou košili, je ze své první návštěvy swapu nadšená. Přesto vnímá úskalí. „Když se koná na vesnici, je možné, že pak člověk půjde po návsi a soused na něj zavolá: Jé, ty máš mou bundu... To by mi přišlo trochu divné,“ míní.

Ještě před dekádou byly swapy v Česku pole neorané. Pro našince je objevily Kristýna Holubová (vlevo) a Lucie Poubková.

Foto PRAVO – Petr Hloušek (2)

„Je to o přenastavení mysli. Měli bychom mít radost, že se naše oblečení dál využívá,“ opáčí při rozhovoru hlavní organizátorka Eliška Maříková. Pořádání swapu včetně šicí dílny a tematických přednášek má zdejší rodačka coby volnočasovou aktivitu, jinak pracuje pro sociální podnik v metropoli.

„Stálo mě to vysvětlování u paní starostky, byla mu však otevřená,“ zmiňuje motivaci, kterou podpořil i očividně velký zájem obyvatel. Na jaro chystá opět pod záštitou obecního výboru pro životní prostředí výměnu pokojových rostlin.

Výhodné pro obě strany

Swapy po brouzdání v událostech na Facebooku najdete takřka kdekoli, na venkově i ve městech. Konají se často ve školách, kavárnách a dalších rušných prostředích, některé pravidelně – jednou měsíčně –, třeba ten pod taktovkou Pavlína Simon, na nějž jsem zamířila jiné nedělní odpoledne do klubu Kaštan v pražském Břevnově.

Ta u vstupu kvůli pronájmu prostor vybírá stokorunu a kontroluje, jestli přinesli požadované množství deseti kusů. Odnést si mohou tolik, kolik unesou. „Dospělí i děti si někdy bezhlavě odnáší drahé kousky, které ani nepotřebují, což je pro mě tabu. Jedna holčička přišla první, shrábla všechny barby a na ostatní pak nezbylo,“ obrací pořadatelka, která je modelkou uměleckých aktů. Swapy má pár let jako bokovku od doby, co

ukončila provoz svého bazaru s oblečením.

Jsou pro ni produkčně snazší, jelikož oděvy nemusí naceňovat a zákazníci nečekají ve frontě na pokladnu. Všechno prý lépe odsypá a spokojené jsou obě strany. „Lidé se mě ptají, proč swapy nedělám zadarmo. Přitom strávím určitý čas organizací a propagací. Na velký výdělek to není, mně to hlavně baví,“ říká.

S tříděním hromady oblečení

PR3690

BEZ ZÁBRADLÍ

Jan Antonín Pitínský

Betlém

aneb Převeliké klanění sotva narozenému Jezulátku

Adventní mystické představení o narození Ježíše Krista pro celou rodinu

10. a 13.12. (19:00), 17.12. (11:00), 23.12. (11:00 a 15:00)

vstupenky@bezzabradli.cz, tel. 224 946 436
www.bezzabradli.cz

jí v Kaštanu nikdo nepomáhá, místnost tak spíš připomíná hrabárnu, ve které po průzkumu nacházím i svetr středostavovské značky Zara. Právě na výrobky s pořizovací hodnotou nad pětistovku se Pavlína Simon zaměřuje v novém formátu takzvaného fancy neboli nóbl swapu, který plánuje pořádat dvakrát ročně. Co na něm zbyde, věnuje matkám samoživitelkám. „Doufám, že přitáhne lidi, kteří se swapům doteď vyhýbali,“ poznamenává.

Pro břevnovskou swaperku Janu je takové smýšlení nepochopitelné. Čas od času narazí na hotový poklad, například anglické šaty z obchodu British Retro. Oblečení dříve odnášela na charitu, na níž jí vadilo, že se nedozvěděla, jestli se ho vůbec někdo ujal.

**Lidé si někdy
bezhlavě odnášejí
drahé kousky,
které ani nepotřebují.
To je pro mě tabu**
PAVLÍNA SIMON

Tady dostává zpětnou vazbu i napřímo, když si všimne, že se někdo jejího kousku chopil a uznale ho okomentoval. „Navíc občas nosím společenské róby a v těch lidé bez domova asi chodit nebudou,“ dodává.

Doprovodil ji manžel, jehož se ptám, zda mu nevádí nosit věci, jejichž původního majitele nezná. „Jako jestli mají špatnou karmu nebo sálají negativní vibrace? To neřeším, ani vši se nebojím,“ pozastaví se nad dotazem, načež mě Jana ujistí, že všechno doma vždycky vypere.

Matky zakladatelky

Tradici tuzemských výměn v roce 2016 odstartovala Lucie Poubová s kamarádkou Kristýnou Holubovou, které akce pořádaly pod hlavičkou Swap Prague. Lucii podnítil krátký dokument Ušili to na nás! o asijských textilních továrnách i zkušenost z pobytu v USA, kde byla svědkem bezcílných zákazníků konfekcí.

Swapy se konají i na netradičních místech. Na snímku v barokní paláci Savarin ukrytém v centru Prahy.

Oblečení z druhé ruky považují zkušení swapeři dokonce za hodnotnější, jelikož mu četné nošení neubralo na kvalitě.

Foto Tomáš Hejlek

„V jednom sekáči prodávali všechno za dolar a lidé tam nakupovali každý týden jen pro ten prožitek,“ vzpomíná. Kristýnu prý zase vysávaly návštěvy obchodních center, kde měla časem čím dál větší problém si něco vybrat.

Na první výměnu jim dorazilo padesát lidí, půl roku nato už stovka. „Byl leden, lidé stáli ve frontách venku. Okna byla zaskládaná taškami a pod tíhou oblečení se prolamovaly stoly,“ popisuje Kristýna průběh třetí akce, na níž přišlo pět set zájemců.

Začínaly partyzánsky, postupně své fungování uchopily profesionálně a nastavily jednotné

vstupné 200 korun. Dosud uspořádaly na sto swapů, které pociťově už připomínají standardní obchod. Místnosti jsou intimně osvětlené a nabídka pečlivě rozčleněná podle typů a barev.

Nejnovější statistiky Swap Prague ukazují, že si lidé odnášejí až 85 procent sortimentu. Co zbude, to organizátorky schovají na příští swap, případně oděvy odváží spřízněná dobročinná organizace Potex. Přicházejí náctiletí, třicátníci i senioři, kteří podle pravidel nemusí nic přinést, nicméně si mohou odnést maximálně dvacet kusů.

Psát o účastnících v maskulinním rodě je lechce nepřesné, pá-

nové jsou totiž nedostatkovým zbožím. „Oblečení většinou nosí do roztrhání, nebo se o svůj módní styl vůbec nezajímají,“ míní Lucie. Mnohem víc mužů se zapojuje do swapů ve firmách, které Lucie s Kristýnou také organizují. Na nich se objevují i sportovní potřeby nebo náradí.

Cíl mají proto jasný – rozšířit cílové skupiny, udělat ze swapů mainstream a podílet se na cirkulárním domě, kde se budou prodávat věci z druhé ruky a také upcyklované, tedy staré a opravou vylepšené výrobky. „Obchodáky jsou chrámy konzumu. Namontovat na ně naše

→

Antonie Fendrych, provozní permanentního swapu v Chotěboři, našla podomácku spíchnutou tuniku. Originální kousky přitom nejsou výjimkou.

Foto PRÁVO – Petr Horník

plány by bylo složité, je zapotřebí vytvořit samostatnou instituci,“ tvrdí Kristýna.

Na swap jako do knihovny

Konceptu se přibližuje od loňského léta existující permanentní swap ve východočeské Chotěboři. Otevřený je v jinak téměř nevyužívaném podkroví zdejší kavárny Café Kohout třikrát týdně. V úterý dopoledne pro maminky s dětmi, ve čtvrtek odpoledne pro zaměstnané a v neděli ráno pro místní i chalupáře.

Jeho správcová Antonie Fendrych, která je tvůrkyní murálů (*velkých nástěnných maleb*), se inspirovala předešlými jednorázovými dobročinnými bazary, které pořádá místní spolek Zastávka 194. „Zůstalo po nich hodně šatstva a já si říkala, že ho přece nemůžu vyhodit,“ dodává. O swapech věděla díky rozhlasové módní publicistce Veronice Ruppert a napadlo ji ideu přetvořit do trvalé podoby.

Plakáty na swap obyvatele zprvu moc nepřilákaly. Teprve když stojan s oblečením vystavila ven, začalo zboží proudit ve velkém.

Lidé v devítitisícové obci se podle Antonie staví k myšlence udržitelné výměny vřele. „Bála jsem se, že je budu muset přesvědčovat, ale chodí i dámy s kabelkami Pierre Cardin,“ pochvaluje si.

Muži se na swapech ocitají zřídka. Oblečení nosí do roztrhání, nebo se o módu nezajímají
LUCIE POUBOVÁ

Zavedené vstupné ve výši 30 korun financuje odměnu třem jejím pomocnicím. Prostory a energie zajišťuje na své náklady kavárna. Na swapu přijímají i hračky nebo věci do domácnosti, pokud nejsou příliš rozměrné, jako například kočárky. „Jednou někdo přinesl friták a ten zmizel do patnácti minut,“ vybavuje si Antonie Fendrych.

Svůj projekt před pár měsíci odprezentovala na schůzce na vysočinské pobočce agentury pro podporu podnikání a investic CzechInvest, která v regionu

aktuálně vyhledává zajímavé start-upy. Společně projednali záměr přenést tento model coby franšizu do dalších měst, teď je v pilotní přípravné fázi.

Pro Francouze novota

Jednou z duchovních matek českých swapů je Kamila Boudová, vystudovaná návrhářka, která swapy přes šest let pořádá v rámci vlastního pražského designového marketu Slou Days. Jeho ústřední myšlenku pomalé módy rozvedla ve svém knižním průvodci Slou.

V oboru je více než kovaná. Na různých pozicích prošla několika

konfekčními řetězci, až před dvanácti lety zakotvila v Paříži, kde dnes na tamní soukromé univerzitě MOD'SPE vyučuje vývoj produktu a udržitelnou módu. K tomu se živí přeměňováním šatníků bohatých Pařížanek, kterým odnedávna představuje i v zemi doposud neznámé swapy.

Ve Francii je naopak oblíbený takzvaný videdressing. „Během jednoho dne se uzavřou ulice, na silnici pořadatelé nastříkají sprejem značky, kdo má kde stánit, a na určená místa účastníci vybalí věci, co už nepotřebují nebo nechťejí, a za symbolickou cenu je prodávají,“ vysvětluje.

Dlouhodobou vizí Kamily Boudové je otevřít továrnu na recyklaci textilu v Africe, kde podle posledních údajů Evropské agentury pro životní prostředí skončí až polovina vyřazeného oblečení ze států EU, dalších 41 procent potom v Asii. Pokud se dá opětovně použít, nosí se dál, jinak míří na skládky a zahlučuje odpadem už přespříliš znečištěné kontinenty.

Celosvětová výroba textilu se za posledních patnáct let zdvojnásobila. Globálně se oprav či přeprodeje dočkají tři a půl procenta oděvů a recykluje se stěží jedno procento. Poslání swapů se tak jeví více než žádoucí právě nyní, kdy se na Zemi ročně vyprodukuje 92 milionů tun textilního odpadu, který se recykluje jen složitě.

Problémem jsou zejména příměsi materiálů, které obsahuje většina oděvů. Na jejich roztržení takřka neexistují technologie, a pokud jsou, představují příliš vysoké náklady, kvůli nimž je výhodnější oblečení rovnou zlikvidovat nebo poslat do zemí třetího světa.

kristýna.skálnikova@pravo.cz

Manuál začínajícího swapera

- Udělej si revizi šatníku a ujasni si, co vlastně chceš najít.
- Buď na swapu uvolněný a zkoušej i to, co by sis jinak netroufl obléct.
- Odnes si jen kousky, které opravdu budeš nosit.
- Choď pravidelněji a trpělivě hledej, časem možná najdeš poklad.
- Co se ti nakonec nelíbí nebo ti nesedí, pošli na příštím swapu dál.